

KÖZÉPISKOLA 2. ÓRA

Készítette az EFOP 1.8.0-VEKOP-17-2017-00001
„Egészségügyi ellátórendszer szakmai módszertani fejlesztése” című projekt
Népegészségügyi alprojekt A/III. munkacsoportja.

A projekt a Széchenyi 2020 program keretében valósul meg.

Eredménytermék készítésének dátuma:
2019.01.15.

FOGLALKOZÁSTERV 45 perces tanóra

Célcsoport/osztály: 10. évfolyam (2. óra)

Modul megnevezése: Táplálkozás

Témakör megnevezése: Élelmiszer-információ, összetétel, biztonság, allergének, termőföldtől az asztalig

Órakeret/Időtartam: 45 perces tanóra

1. Feldolgozandó ismeretek: Felelősség kialakításához ismeretek átadása. Tudja, mit, hogyan tehet a táplálkozás és életmód segítségével az egészsége megőrzéséért és a betegségek megelőzéséért. Érzékenység és felelősség kialakítása saját magukért, másokért, a környezetért. Az élelmiszerekre vonatkozó információk helyes alkalmazása.

2. Kulcsfogalmak: étel, alapanyag, tápanyag, gabonafélék, fehérjeforrások, fehérjék, zsiradékok, gyümölcs, zöldség

3. Kapcsolódás a tantárgyak között: egészségfejlesztés, egészségnevelés, kémia, biológia, magyar, matematika, idegen nyelv/angol

4. Kapcsolódás a többi modul között: A Táplálkozás korábbi anyagai, Egészséges környezet

5. A foglalkozás fejlesztési eredményei: Felelősen gondolkodik az élelmiszerek termőföldtől az asztalig útjáról, a lokális, szezonális készítményekről. Érti, felhasználja az élelmiszerek címke információját a választáskor. Tekintettel van azokra, akik valamilyen speciális táplálkozási igényűek.

6. Témakörhöz kapcsolódó, felhasználható források a pedagógusnak:

The Food Production Chain – Az ételtermelés folyamata:

<https://www.cdc.gov/foodsafety/outbreaks/images/food-production-chain-650px.jpg>

Szupermenta: A termőföldtől földtől az asztalig Lisztgyártás

<http://szupermenta.hu/wp-content/gallery/buzafinomliszt-termofoldtol-az-asztalig/arastol-lisztig.png>

Szupermenta: Sajtgyártás

<http://szupermenta.hu/wp-content/gallery/Trappista-sajt-gyartas-folyamata/sajtgyartas-01.png>

Szupermenta: Élelmiszer jelölés – mit nézzünk a dobozon?

http://szupermenta.hu/wp-content/gallery/jeloles/kakaoste_jeloles.png

Szupermenta: Sajtós chips összesített eredmények NÉBIH

<http://szupermenta.hu/sajtos-chips-osszesített-eredmények/#more-7971526>

Szupermenta: A sajtós chipsek jelölési hibái:

<http://szupermenta.hu/a-sajtos-chipsek-jelolesi-hibai/>

Allergia Adatbank: Jelölésköteles allergének

<http://www.taplalekallergia.hu/jeloleskoteles-allergenek/>

Budai Allergiaközpont: Allergiák

<https://www.allergiakozpont.hu/allergiak>

Időkeret	Elsajátítandó tudásanyag Ismeretek/tartalmak/célok	Óra/Foglalkozás menete Feldolgozás: tanítói, tanári/tanulói tevékenységek	Alkalmazott módszerek/ szervezési módok, munkaformák	Alkalmazott szemléltető eszközök, felszerelések, oktatástechnikai eszközök
		<p>Óra előtti szervezés: A termet kiscsoportos munkához rendezzük be úgy, hogy lehetőség nyíljon a székeket körbe rendezni a megbeszéléshez.</p> <p>A gyerekeket kérjük meg, hogy hozzanak be élelmiszer-csomagolásokat (csipsz, liszt, csoki, konzervek, minden jöhet)</p>		
10 perc	<p>Rövid bevezetés és ismétlés korábról:</p> <p>A termőföldtől az asztalig, lokális, szezonális fogalmak saját felelősség, mit választunk</p>	<p>Ráhangelődés: Az óravázlatban az idézőjelek között írt szöveg tartalma fontos, azonban stílusa csupán javaslat. Kérjük, hogy a pedagógus bátran alakítsa saját stílusához és az osztályhoz, amellett, hogy a tartalmat megőrzi.</p> <p>„- Hol terem a zacskóstej? - Hogy készül a kenyér héja? - Honnan lesz a sajtos kifli?”</p> <p>A válaszok összefoglalása: „Biztos tudod, hogy ezek nem pusztán a boltok polcain vagy a spájzban teremnek, hanem a termőföldekről, gazdaságokból érkeznek több állomáson keresztül az asztalunkra. Ássunk a mélyére, hogy mit is jelent ez!”</p> <p>„Tippeljétek meg, hogy hány lépésben kerül a kifli a kakaó mellé, a sajt a szendvicsbe vagy a tea az asztalunkra!”</p> <p>A tippek után az ételtermelés folyamat ábra kivetítése: „Számoljuk meg közösen és nézzük meg azt is, hogy az egyes szakaszok körülbelül mennyi időt vesznek igénybe!</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.) Termesztés, tenyésztés – minimum 1 év 2.) Feldolgozás – 1-2 naptól – akár több hónapig 3.) Szállítás – 1-2 naptól – akár több hónapig, attól függően, hogy honnan jön a termék, gondoljunk csak a 	<p>Frontális beszélgetés, bevezetés tréfás kérdésekkel</p> <p>Plenáris, közös beszélgetés a tanár vezetésével</p>	<p>1. Melléklet: The Food Production Chain – Az ételtermelés folyamata</p> <p>Forrás:</p>

- banánra vagy az avokádóra*
- 4.) *Kereskedelem (vendéglátás vagy kiskereskedelem) – 1-2 naptól – akár több hónapig*
  - 5.) *Fogyasztás (a vendéglátásban vagy otthon) – 1-2 naptól – akár több hétig*

Ezek alapján, mikor kezdték el készíteni azt a kenyeret, ami ma az asztalodra kerül?”

A válaszok után összefoglalás:

„Attól függően, hogy tavaszi vagy őszi vetésű búzáról beszélünk, lehet akár fél-1 év is!”

Időszükében lehetséges két csapatra osztani a társaságot, egyiknek az előző, másinak a következő feladatot párhuzamosan kiadni kisebb csoportos megbeszélésre, majd a válaszokat egymásnak bemutatni.

„Most gyűjtsük össze, hogy hány ember munkája van abban, hogy a kenyér az asztalunkra kerüljön?”

Természetesen rengeteg válasz lehetséges, nem egy konkrét számot keresünk, inkább érzékeltesük, hogy belegondoljanak, hogy hány ember munkája van benne. Néhány ötlet, de a tanár belátása szerint ezen túliakat is el lehet fogadni:

- 1.) *„Termesztés (vetőmag termelése, beszerzése, tárolása, ültetés, gondozás, aratás, tárolás) – gazda, családja, beosztottjai, ha nagyobb*
- 2.) *Feldolgozás (őrlés) – a malom munkatársai, üzemvezető, operátor, rakodó, adminisztrációs feladatok, karbantartás, minőségellenőrzés*
- 3.) *Szállítás – a logisztikai vállalat alkalmazottai (sofőr, rakodók, fuvarszervező, adminisztrációs feladatok, karbantartás, minőségellenőrzés)*
- 4.) *Kereskedelem (vendéglátás vagy kiskereskedelem) – vendéglátás: vendéglátó, pincérek, főszakács, szakács, kukta, kézileány, mosogató, raktározás, cukrász, hentes, hidegkonyhás stb., kiskereskedelem: üzletkötők, árufeltöltők, kasszások, üzletvezetők, marketing szakemberek, raktározás stb.*

<https://www.cdc.gov/foodsafety/outbreaks/images/food-production-chain-650px.jpg>

Plenáris, közös beszélgetés a tanár vezetésével

		<p>5.) Fogyasztás (a vendéglátásban vagy otthon) – Otthon valaki megfőzi</p> <p>+1) Az egész folyamatot támogató területek: pl. bankok, telefonszolgáltatók, élelmiszerbiztonsági szakemberek, csomagolóanyag gyártók, marketing szakemberek, bloggerek, gasztro-újságírók, főzőműsorok, sztárséfek stb.”</p>		
20 perc	Mi van a címkén?	<p>„A fentiek alapján látszik, hogy mennyi idő és mennyi ember munkája van abban, hogy az ételek elénk kerüljenek az asztalra. Nézzük meg, hogy mire érdemes odafigyelni, amikor élelmiszert vásárolunk!”</p> <p>„Mi az az információ, amit be tudunk szerezni az élelmiszerekről és hogyan férhetünk ehhez hozzá?”</p> <p>A gyerekek válaszai után tanári összefoglalás, helyes válaszok lehetnek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - címkén:<ul style="list-style-type: none"> o ár o energiatartalom o alapanyagok o származási hely o gyártó o allergének - piacon:<ul style="list-style-type: none"> o az eladótól tudunk kérdezni o termelői piac esetén magától a termelőtől - áruházban a zöldséges/gyümölcsös résznél:<ul style="list-style-type: none"> o dobozra sokszor ki van írva legalább a származási hely, egyre gyakrabban a termelő o az áruház vagy a termék weboldalán - vendéglátóhelyen:<ul style="list-style-type: none"> o étlapon az allergének o pincértől (megkérdezheti a séftől) - pékségben:<ul style="list-style-type: none"> o egyre többször fel van tüntetve a honlapjukon o magát a péket is megkérdezhetjük	<p>Plenáris közös beszélgetés a tanár vezetésével</p> <p>Plenáris közös beszélgetés a tanár vezetésével</p>	

- o esetleg az ott dolgozókat

A válaszok összefoglalása után:

„Milyen szempontokat lehet érdemes figyelembe venni, amikor vásárolunk?”

Helyes válaszok lehetnek:

- legyen szezonális
- legyen helyi (lokális)
- allergének (glutén, tejfehérje, laktóz, tojás, mogyoró stb.)
- energiatartalom
- szénhidráttartalom
- adalékanyagok
- íz/érezékszervi

A válaszok összefoglalása után alakítsunk ki 5-6 fős csoportokat a létszám alapján, akik a következő feladatokon dolgoznak (itt több opciót is megadunk, a tanár belátása szerint választhat ezek közül, fontos azonban, hogy az allergének mindenképpen szerepeljen), a 2. Mellékletben a kérdések kinyomtatható, kivágható formában is szerepelnek, szabadon felhasználható, amennyiben a feladat kiadása úgy egyszerűbb:

„Vegyétek elő a nálatok lévő termékcsomagolásokat és az azon lévő címkeinformáció alapján:

- 1.) Allergének: Hasonlítsátok össze a nálatok lévő termékeket allergének szempontjából! (Az allergének az összetevők között vastagon vannak szedve.) Melyikben van a legtöbb? Milyen ételek, italok készülnek ezekből? Mivel lehet helyettesíteni?**
- 2.) Szénhidrátok: Hasonlítsátok össze a nálatok lévő termékeket szénhidrátok szempontjából! Melyikben van a legtöbb? Milyen ételek, italok készülnek ezekből? Mivel lehet helyettesíteni?**
- 3.) Energiatartalom: Hasonlítsátok össze a nálatok lévő termékeket energiatartalom szempontjából! Melyikben van a legtöbb? Milyen ételek, italok készülnek ezekből? Mivel lehet helyettesíteni?**

Kiscsoportos munka és közös megbeszélés

Prezentáció és plenáris, közös megbeszélés

Élelmiszercsomagolások, a gyerekek is hozzanak be, de a tanár is készülhet ezekkel a biztonság kedvéért
2. Melléklet: Címkeelemzési feladatok

- 4.) *Szezonális és lokális: Gyűjtsetek minden évszakhoz Magyarországon szezonális zöldségeket és gyümölcsöket! Mi lehet szezonális télen? (pl. savanyúságok, cékla, zeller, répák, fekete retek)*
- 5.) *Lokális: Gyűjtsetek össze érveket ahhoz, hogy miért jó helyi termékeket vásárolni! (válaszok lehetnek pl.: helyi gazdák (esetleg rokonok, barátok) támogatása; szervezetünk, bélflóránk ehhez van hozzászokva; kisebb a környezeti lábnyomunk, ha nem kell messziről szállítani az ételeket; az érési folyamata a helyi termékeknek természetesebb, nem utaznak hajón félig éretlenül hónapokat; a piacon vásárolt termékeknek nincs csomagolása, főleg, ha viszünk kosarat, többször használatos táskát)*
- 6.) *Címke: Elemezzétek a címkéket! Mi van rajta? Mit tartalmaz? Hány nyelven? Mi van vastagon szedve? Van-e tartalmi, strukturális különbség a címkék között? Melyiket preferáljátok? Miért? Mekkora a betűk? (Olvasható?) Rajta van-e a szavatosság? Hol? Hogyan?"*

A csoportmunka végén a csapatok mutassák be egymásnak, hogy mire jutottak. Érdekes az Allergének témával dolgozókat utolsónak hagyni. Ha az idő engedi, a bevonódás növelése érdekében az éppen nem prezentáló csapatoknak a tanár adhatja feladatként, hogy minden csapat legalább egy kérdést tegyen fel a prezentáló csapatnak, amit ők közösen megválaszolhatnak.

9 perc

Az allergének

„Az allergének egyre több embert érintenek. Mit tudtok az allergénekről?"

A gyerekek válaszai után tanári összefoglalás:

„Allergéneknek nevezzük azokat az anyagokat, amelyek allergiás reakciót váltanak ki. Az allergia lényegében az immunrendszer túlérzékenysége: a szervezet valójában ártalmatlan anyagok ellen kezd el védekezni. A védekezés

Plenáris, közös megbeszélés a tanár vezetésével

erősségétől függően kellemetlen tünetek jelentkeznek a betegnél, amik a beteg szervezetét megterhelik; szövődményeket, nagyon súlyos esetben akár halált okozva.”
„Hogyan lehet elkerülni az ételekben lévő allergéneket utazáskor például?”

A gyerekek válaszai után tanári összefoglalás:

„Nem lehet egyetlen fajta óvintézkedéssel elkerülni az allergéneket. A kockázatok csökkentésére azonban több lehetőség is van. Először is fontos, hogy tisztában legyünk azzal, hogy pontosan mit nem lehet fogyasztani. Amikor ételt veszünk boltban mindig olvassuk el a címkét. Külföldi utazás esetén érdemes megtanulni a szükséges szavakat az adott ország nyelvén is. Ha vendéglátóhelyen fogyasztunk ételt kérdezzünk egészen pontosan, aki nincsen hozzászokva ahhoz, hogy figyelje az ételek összetevőit (például a pincér) abba a hibába eshet, hogy az eszébe jut, hogy mibe kerül tej, de arra már nem gondol, hogy a sajt is tejből van. Fontos a felkészülés, ha olyan helyre megyünk, ahol várhatóan nehéz hozzáférnünk a számunkra megfelelő ételhez vigyünk magunkkal megfelelőt, amire támaszkodhatunk.”

„Mire figyeljünk oda, amikor vendégeket hívunk ebédre, vacsorára?”

A gyerekek válaszai után tanári összefoglalás:

- *„Kérdezzünk rá meghíváskor, hogy van-e valamilyen speciális étkezési igénye.*
- *Olvassunk utána, hogy mit jelent!*
  - *A laktóz érzékeny például fogyaszthat laktózmentes tejet, a tejfehérje érzékeny viszont nem.*
  - *Például több olyan étel is van, ami nyomokban mogorót tartalmazhat, olvassuk el a termékcímkét!*
  - *Például liszt nem csak a nokedliben és a kenyérben van, de a tésztákban és a*

		<i>habarásban is!</i>		
1 perc	Zárás, összefoglalás	Összegzés és zárás	Tanári közlés	

10 PERCES kiemelhető blokk

Célcsoport/osztály: 10. évfolyam (2. óra)

Modul megnevezése: Táplálkozás

Témakör megnevezése: Testösszetétel – testalkat

Órakeret/Időtartam: 10 perces blokk (45 perces tanórából/foglalkozásból kiemelve)

Időkeret	Elsajátítandó tudásanyag Ismeretek/tartalmak/célok	Óra/Foglalkozás menete Feldolgozás: tanítói, tanári/ tanulói tevékenységek	Alkalmazott módszerek/ szervezési módok, munkaformák	Alkalmazott szemléltető eszközök, felszerelések, oktatástechnikai eszközök
10 perc	<p>Rövid bevezetés és ismétlés korábról:</p> <p>A termőföldtől az asztalig, lokális, szezonális fogalmak saját felelősség, mit választunk</p>	<p>Ráhangelődés:</p> <p>Az óravázlatban az idézőjelek között írt szöveg tartalma fontos, azonban stílusa csupán javaslat. Kérjük, hogy a pedagógus bátran alakítsa saját stílusához és az osztályhoz, amellett, hogy a tartalmat megőrzi.</p> <p>„- Hol terem a zacskóstej? - Hogy készül a kenyér héja? - Honnan lesz a sajtos kifli?”</p> <p>A válaszok összefoglalása: „Bizony, ezek nem pusztán a boltok polcain vagy a spájzban teremnek, hanem a termőföldekről, gazdaságokból érkeznek több állomáson keresztül az asztalunkra.”</p> <p>„Tippeljétek meg, hogy hány lépésben kerül a kifli a kakaó mellé, a sajt a szendvicsbe vagy a tea az asztalunkra!”</p> <p>A tippek után az ételtermelés folyamat ábra kivetítése: „Számoljuk meg közösen és nézzük meg azt is, hogy az egyes szakaszok körülbelül mennyi időt vesznek igénybe!</p> <ol style="list-style-type: none"> 6.) Termesztés, tenyésztés – minimum 1 év 7.) Feldolgozás – 1-2 naptól – akár több hónapig 8.) Szállítás – 1-2 naptól – akár több hónapig, attól függően, hogy honnan jön a termék, gondoljunk csak a banánra vagy az avokádóra 9.) Kereskedelem (vendéglátás vagy kiskereskedelem) – 1-2 	<p>Frontális beszélgetés, bevezetés tréfás kérdésekkel</p> <p>Plenáris, közös beszélgetés a tanár vezetésével</p>	<p>1. Melléklet: The Food Production Chain – Az ételtermelés folyamata</p> <p>Forrás: https://www.cdc.gov/foodsaf</p>

naptól – akár több hónapig

10.) Fogyasztás (a vendéglátásban vagy otthon) – 1-2 naptól – 1 hétig

Ezek alapján, mikor kezdték el készíteni azt a kenyeret, ami ma az asztalra kerül?”

A válaszok után összefoglalás:

„Attól függően, hogy tavaszi vagy őszi vetésű búzáról beszélünk, lehet akár fél-1 év is!”

Időszükében lehetséges két csapatra osztani a társaságot, egyiknek az előző, másinak a következő feladatot párhuzamosan kiadni kisebb csoportos megbeszélésre, majd a válaszokat egymásnak bemutatni.

„Most gyűjtsük össze, hogy hány ember munkája van abban, hogy a kenyér az asztalunkra kerüljön?”

Természetesen rengeteg válasz lehetséges, nem egy konkrét számot keresünk, inkább érzékeltessük, hogy belegondoljanak, hogy hány ember munkája van benne. Néhány ötlet, de a tanár belátása szerint ezen túliakat is el lehet fogadni:

6.) *„Termesztés (ültetés, gondozás, aratás, tárolás) – gazda, családja, beosztottjai, ha nagyobb*

7.) *Feldolgozás (őrlés) – a malom munkatársai, üzemvezető, operátor, rakodó, adminisztrációs feladatok*

8.) *Szállítás – a logisztikai vállalat alkalmazottai (sofőr, rakodók, fuvarszervező, adminisztrációs feladatok)*

9.) *Kereskedelem (vendéglátás vagy kiskereskedelem) – vendéglátás: vendéglátó, pincérek, szakács, kukta, mosogató stb., kiskereskedelem: üzletkötők, árufeltöltők, kasszások, üzletvezetők, marketing szakemberek stb.*

10.) *Fogyasztás (a vendéglátásban vagy otthon) – Otthon valaki megfőzi*

+1) Az egész folyamatot támogató területek: pl. bankok, telefonszolgáltatók, élelmiszerbiztonsági szakemberek, csomagolóanyag gyártók, marketing szakemberek stb.”

ety/outbreaks/images/food-production-chain-650px.jpg

Plenáris, közös beszélgetés a tanár vezetésével

1. Melléklet

The Food Production Chain – Az ételtermelés folyamata

Forrás: <https://www.cdc.gov/foodsafety/outbreaks/images/food-production-chain-650px.jpg>

2. Melléklet

Címkeelemzési feladatok

Forrás: saját szerkesztés

A vonalak mentén elvágható és a kiscsoportoknak kiosztható. A válaszokat a gyerekek a füzetükbe írhatják.

Allergének

Hasonlítsátok össze a nálatok lévő termékeket allergének szempontjából! (Az allergének az összetevők között vastagon vannak szedve.) Melyikben van a legtöbb? Milyen ételek, italok készülnek ezekből? Mivel lehet helyettesíteni?

Szénhidrátok

Hasonlítsátok össze a nálatok lévő termékeket szénhidrátok szempontjából! Melyikben van a legtöbb? Milyen ételek, italok készülnek ezekből? Mivel lehet helyettesíteni?

Energiatartalom

Hasonlítsátok össze a nálatok lévő termékeket energiatartalom szempontjából! Melyikben van a legtöbb? Milyen ételek, italok készülnek ezekből? Mivel lehet helyettesíteni?

Szezonalitás és lokalitás

Gyűjtsetek minden évszakhoz Magyarországon szezonális zöldségeket és gyümölcsöket! Mi lehet szezonális télen?

Lokalitás

Gyűjtsetek össze érveket, szempontokat ahhoz, hogy miért jó helyi termékeket vásárolni!

Címke

Elemezzétek a címkéket! Mi van rajta? Mit tartalmaz? Hány nyelven? Mi van vastagon szedve? Van-e tartalmi, strukturális különbség a címkék között? Melyiket preferáljátok? Miért? Mekkora a betűk? (Olvasható?) Rajta van-e a szavatosság? Hol? Hogyan?"